प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन तथा राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०७४

प्रस्तावना : विपद् व्यपस्थापनका सबै क्रियाकलापको समन्वयात्मक र प्रभावकारी रुपमा व्यवस्थापन गरी प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्बाट सर्वसाधारणको जिउज्यान र सार्वजनिक, निजी तथा व्यक्तिगत एवम् साँस्कृतिक सम्पदा र भौतिक संरचनाको संरक्षण गर्न विपद् जोखिम न्यूनिकरण, व्यवस्थापन तथा राहत सम्बन्धी मापदण्ड बनाउन वाञ्छनिय भएकोले चौरजहारी नगर कार्यपालिकाले यो मापदण्ड बनाएको छ ।

परिच्छेद - १
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :-

(१) यस मापदण्डको नाम "चौरजहारी नगरपालिका प्राकृतिक विपद् व्यपस्थापन तथा राहत सम्बन्धी मापदण्ड, २०७४" रहेको छ ।

(२) यो मापदण्ड तुरुन्त लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा :- विषय प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा

(क) **"नगरपालिका"** भन्नाले चौरजहारी नगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(ख) **"नगर कार्यपालिका"** भन्नाले चौरजहारी नगर कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।

(ग) **"नगर प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति"** भन्नाले अनुसूची - १ बमोजिमको प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।

(घ) **"वडा स्तरिय प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति"** भन्नाले अनुसूची - २ बमोजिमको प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति सम्झनु पर्छ ।

परिच्छेद - २
उद्धार तथा राहत सम्बन्धि मापदण्ड

३.उद्धार तयारी व्यवस्थापन :-

(१) नगरपालिका केन्द्रमा अनुसूची - १ बमोजिमको प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गरि उक्त समितिले खोज र उद्धार सामग्रीको पर्याप्त भण्डारणको व्यवस्था गरि नगरपालिकाको जुन सुकै क्षेत्रमा प्रकोप आएका बखत आवश्यकता अनुसार तत्काल राहत पुऱ्याउने व्यवस्था मिलाउने । यसका लागि खोज तथा उद्धार सामग्री नगरपालिका केन्द्र र आवश्यकता अनुसार जिल्लास्तरमा भण्डारको व्यवस्था गर्ने । जोखिममा परेका वस्तिको पहिचान गरि त्यस्ता बस्तिको संरक्षण अथवा बस्ति स्थानान्तरण लगायतका उपयुक्त व्यवस्था गर्नको लागि आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान, योजना तथा कार्यक्रम निर्माण, बजेट तथा स्रोतसाधनको व्यवस्था गर्ने र यस्ता वस्तिको जोखिम घटाउने सम्बन्धी कार्यक्रमको कार्यान्वयनको व्यवस्था गर्ने । प्रकोपको जोखिममा रहेका क्षेत्रको Risk Assessment (जोखिम निर्धारण) तथा Hazard Mapping (खतरा नक्साङ्कन) को व्यवस्था गर्ने । वडामा अनुसूची - २ बमोजिम वडा स्तरिय प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति रहने छन् ।

(२) स्थानीय स्तरका प्राकृतिक विपद्का प्रकृतिको पहिचान गरि सो बाट पिडितहरुको खोजी र उद्धार गर्ने कार्य को लागि दक्ष र तालिम प्राप्त जनशक्ति न्यूनतम १० जना जुनसुकै बेला

चौरजहारी नगरपालिका

परिचालन गर्न सकिने अवस्थामा राख्ने व्यवस्था नगर कार्यपालिका तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले मिलाउने । तालीम प्राप्त जनशक्तिको साथै प्रकोपको समयमा राहतको छरितो व्यवस्थाको लागि खोज र उद्धार सामग्रीहरुको लगत अद्यावधिक गर्नुका साथै आपतकालिन खाद्यान्न एवं लत्ताकपडाका भण्डारणको व्यवस्था गर्ने ।

(३) खोज र उद्धार कार्यको लागि १४ वटै वडामा नगर प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति मातहतमा खोज र उद्धार सामग्रीहरु भण्डारण गरि राख्ने व्यवस्था मिलाउने । यसमा न्यूनतम १० जना उद्धारकर्मीलाई उद्धार कार्यमा प्रयोग गर्न आवश्यक पर्ने सामग्रीहरु स्थानीय आवश्यकताको आधारमा पहिचान गरि भण्डारणको व्यवस्था प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले मिलाउने ।

(४) नगर प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन कोषमा रु. २,००,०००।- (दुई लाख) न्यूनतम मौज्दात कायम राख्ने व्यवस्था प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले मिलाउने ।

(५) सामाजिक एवं गैर सरकारी संघ-संस्थाहरुको सहयोग समेत लिई प्रकोप व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने काम नगरपालिका केन्द्र र वडा स्तरमा गर्ने ।

(६) प्रकोपको समयमा विस्थापित परिवारहरुलाई सुरक्षित स्थानमा राखी शिविर संचालन गर्न नगर प्राकृतिक प्रकोप उद्धार समितिले सम्भव भएसम्म विद्यालय, स्वास्थ्य केन्द्र बाहेक पहिचान गरिएका खुला क्षेत्रहरु प्रयोग गर्ने ।

(७) खोज तथा उद्धारका लागि आउने स्वदेशी तथा विदेशी टोलीलाई सहयोग गर्ने गराउने तथा समुचित प्रवन्ध नगर प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समितिले मिलाउने ।

४. आपतकालीन उद्धार तथा राहत वितरण :-

(१) प्रकोपका घटनामा परि कुनै व्यक्तिको मृत्यु भएको रहेछ भने राहत स्वरुप प्रति मृतक रु.२०,०००।- (बीस हजार) का दरले मृतकका परिवारलाई सहयोग उपलब्ध गराउने । यसरी रकम उपलब्ध गराउँदा नगरको नगर प्राकृतिक प्रकोप उद्धार समितिले उपलब्ध गराउने ।

(२) प्रकोपबाट घर नष्ट भएका वा खाद्यान्न वाली तथा जग्गा जमिन समेत नोक्सानी भई तत्काल गुजाराको लागि खाद्यान्न समेत नभएका वा दुवै अवस्थाका पीडित परिवारलाई तत्काल आवश्यक व्यवस्थाको लागि रु.५०००।- (पाँच हजार) सम्म प्रति परिवार राहत सहयोग उपलब्ध गराउने ।

(३) प्रकोपको समयमा पिडित परिवारहरुलाई सुरक्षित स्थानमा राखि शिविर संचालन गर्नु पर्ने अवस्था भएमा नगर प्राकृतिक प्रकोप उद्धार समितिले तत्काल जिल्ला प्राकृतिक प्रकोप उद्धार समिति एवं उद्धारसंग सम्बन्धित अन्य निकायमा सम्पर्क राखी आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।

(४) प्रकोपमा परि खाद्यान्न वा थप आर्थिक सहायता उपलब्ध गराउनु पर्ने परिवारका परिवार संख्या समेत खुलेको लगत घटना हुने वित्तिकै जिल्ला प्रशासन कार्यालय मार्फत प्रदेश तथा संघीय गृह मन्त्रालयमा पठाउने ।

(५) पीडितहरुलाई राहत वितरण गर्दा स्थानीय उद्धार समिति गठन भएको स्थानमा सो समिति मार्फत र अन्य ठाउँको हकमा नगर प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत नै राहत सहयोग उपलब्ध गराउने ।

(६) घटनामा परी खाद्यान्न, लत्ताकपडा लगायत घर पूर्णरुपमा नष्ट भएका वा पूर्ण नष्ट नभएतापनि सम्भावित खतराबाट जोगिन अन्यत्र सर्नु पर्ने वा विस्थापित भै सुरक्षित स्थानमा नयाँ आश्रय स्थल निर्माण गरि व्यवस्था गर्नु पर्ने अवस्थाका परिवारलाई प्रति परिवार रु. १०,०००।- (दश हजार) सम्म आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराउने । यस्तो सहयोग नगर

प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समितिले आवश्यक छानविन गरि बैठकबाट निर्णय गराएर मात्र दिने ।

(७) प्रकोपका घटनामा परि घाइते हुनेहरुलाई नगर प्राकृतिक विपद् समिति मार्फत सरकारी अस्पतालमा उपचार गराउँदा लागेको खर्चको बढिमा ५०% सम्म भुक्तानी गरी दिने र अस्पतालबाट घर जान आर्थिक सहयोग स्वरुप प्रति व्यक्ति रु. १,०००।- (एक हजार) र यातायात खर्च दिने ।

(८) प्रकोपका पीडितहरुलाई पुनःस्थापन तथा पुनःनिर्माणका लागि प्रचलित नीति तथा कानून बमोजिम नगर स्थित वन, वातावरण, फोहरमैला तथा विपद् व्यवस्थापन शाखाले सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी सहुलियत दरमा काठ उपलब्ध गराउने ।

(९) भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी, असिनापानी, हुरी बतास, चट्याङ्ग, शीतलहर, हिमपातका साथै प्रकोपका कारणबाट भएको हवाई, सडक एवं डुङ्गा दुर्घटना बाट प्रभावित पीडितहरुलाई मात्र राहत सहयोग उपलब्ध गराउने ।

(१०) निर्धारित मापदण्ड बमोजिम राहत सहयोग उपलब्ध गराउँदा नगर प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समितिले घटना भएको ३० दिन भित्र सूचना प्राप्त भएको घटनाका लागि मात्र राहत सहयोग उपलब्ध गराउने व्यवस्था गर्ने ।

घोरजहरि नगरपालिका

अनुसूची - १
(खण्ड १ को उपखण्ड १ सँग सम्बन्धित)

नगर प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति :

१. नगर प्रमुख - अध्यक्ष
२. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य
३. नगरपालिका स्थित प्रहरी प्रमुख - सदस्य
४. नगरपालिका स्थित रेडक्रसको प्रतिनिधि - सदस्य
५. आधारभूत स्वास्थ्य तथा सरसफाई कार्यालय संयोजक - सदस्य
६. आधारभूत तथा माध्यामिक शिक्षा कार्यालय संयोजक - सदस्य
७. उद्योग वाणिज्य संघ अध्यक्ष वा निजले तोकेको व्यक्ति - सदस्य
८. वन, वातावरण, फोहरमैला एवं. विपद् व्यवस्थापन शाखा हेर्ने कर्मचारी प्रमुख - सदस्य सचिव

नगर स्तरिय प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

१. संघ र प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समितिबाट स्वीकृत एकीकृत तथा क्षेत्रगत नीति योजना र कार्यक्रम अनुरुप हुने गरि स्थानीय विपद् व्यवस्थापन योजना तर्जुमा गरि कार्यान्वयन गर्ने,
२. स्थानीय तहलाई विपद् ँव्यवस्थापनका लागी बजेट विनियोजन गर्न लगाउने,
३. सरकारी, निजी एवम् गैरसरकारी संस्था, स्थानीय स्वयंसेवक, सामाजिक परिचालक लगायत सम्बन्धित सबै पक्षको समन्वय र संलग्नतामा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने,गराउने,
४. स्थानीय तहका पदाधिकारी, कर्मचारी, स्वयंसेवक, सामाजिक परिचालक तथा समुदायलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रशिक्षण दिने व्यवस्था मिलाउने,
५.भौतिक संरचना निर्माण गर्दा भवन संहिता लगायत अन्य स्वीकृत निर्देशिका वा मापदण्डको पालना गराउने,
६. विपद् प्रतिकार्यका लागि आपत्कालीन नमुना अभ्यास गर्ने, गराउने
७. विपद् प्रभावित क्षेत्रमा उद्धार तथा राहतको व्यवस्था गर्ने
८. स्थानीय तहमा विपद् व्यवस्थापन सूचना प्रणाली तथा पूर्वचेतावनी प्रणालीको विकास र संचालन गर्ने, गराउने,
९. स्थानीय स्तरमा आपत्कालीन कार्यसंचालन केन्द्रको स्थापना र संचालन गर्ने,
१०. विपद्बाट प्रभावित घरपरिवारको पहिचान, स्तर निर्धारण तथा परिचयपत्र वितरण गर्ने, गराउने,
११. कार्यकारी समिति, प्रदेश विपद् व्यवस्थापन समिति तथा जिल्ला विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने, गराउने,
१२. विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा तोकिए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने, गराउने ।

अनुसूची - २
(खण्ड १ को उपखण्ड १ सँग सम्बन्धित)

वडा स्तरिय प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति :

१. वडा अध्यक्ष - अध्यक्ष
२. वडा अध्यक्षले सिफारिस गरेको वडा सदस्य- सदस्य
३. वडास्थित प्रमुख विद्यालयको प्रधानाध्यापक वा शिक्षक - सदस्य
४. वडा अध्यक्षले छनौट गरेको वडास्थित बुद्धिजिवी वा समाजसेवी- सदस्य
५. वडा सचिव- सदस्य सचिव

वडा स्तरिय प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

१. स्थानीय स्तरमा भएको विपद्को एकिन गरि नगर समितिमा पेश गर्ने,
२. नगर प्राकृतिक विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फतका कार्यक्रमहरु संचालन तथा व्यवस्थापन गर्ने,
३. आफ्नो वडामा भएका प्राकृतिक तथा गैरप्राकृतिक विपद्हरुको राहत तथा क्षतिपूर्तिको लागि नगरपालिकामा सिफारिस गर्ने,
४. प्राकृतिक विपद् जोखिम न्यूनिकरण गर्नको लागि विभिन्न जनचेतना मुलक कार्यक्रमको संचालन गर्ने,
५.विपद्बाट प्रभावित घरपरिवारको पहिचान, स्तर निर्धारण तथा तीनिहरुको अस्थायी राहतको व्यवस्था मिलाउने,
६. प्राकृतिक विपद् हुन सक्ने ठाँउको पहिचान गरि स्थानीय समुदायलाई सचेत गराउने ।

छैरज्हरि नगरपालिका

अनुसूची- ३
(खण्ड ५ को उपखण्ड १ सँग सम्बन्धित)

राहत प्राप्तिको लागि नगरपालिका कार्यालयमा दिईने निवेदनको ढाँचा :

मितिः

श्रीमान् नगर प्रमुख/प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत ज्यू,
चौरजहारी नगरपालिकाको कार्यालय,
चौरजहारी, रुकुम (पश्चिम)

विषय :- राहत रकम उपलब्ध गराईदिनु हुन ।

महोदय,

प्रस्तुत विषयमा यही मिति ....गतेको बाढि / पहिरो / आगलागि / असिनापानी / चट्याङ्ग / हावापानी / भूकम्प / डुङ्गा दुर्घटना .... को कारण मेरो .... पूर्ण/आंशिक रुपमा नष्ट भई अन्दाजी .... बराबरको क्षति भएकोले म, मेरो श्रीमान/श्रीमति/मेरो आमा/बुवा/बाज्ये/बज्यै/ छोरा ..... जना/छोरी....जना/दाजुभाई ...... जना/दिदिवहिन ..... जनाको परिवारको जीवनयापन गर्न कठिन भएकोले/विस्थापित भएकोले तहाँ कार्यालयको नियमानुसार राहत रकम उपलब्ध गराईदिनु हुन प्रहरी सर्जमिन मुचुल्का, वडा कार्यालयको सिफारिस, नागरिकता प्रमाणपत्रको प्रतिलिपि, घटना घटेको स्पष्ट जानकारी दिने तस्विरहरु संलग्न राखि यो निवेदन पेश गरेको छु ।

निवेदक

.

चौरजहारी नगरपालिका